

Mariam Batsashvili, piano

Joseph Haydn
1732-1809

Sonate in D opus 30 nr. 3, Hob. XVI: 37

- Allegro con brio
- Largo e sostenuto
- Finale, presto ma non troppo

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Rondo a capriccio, opus 129:
'Woede over een verloren cent'

Johannes Brahms
1833-1897

Zes stukken voor piano, opus 118

1. Intermezzo in a, allegro non assai
2. Intermezzo in A, andante teneramente
3. Ballade in g, allegro energico
4. Intermezzo in f, allegretto un poco agitato
5. Romance in F, andante
6. Intermezzo in es, andante largo e mesto

pauze

Franz Schubert
1797-1828

Impromptus, opus 142, D. 935

- nr. 2 in As: Allegretto
- nr. 4 in f: Allegro scherzando

Franz Liszt
1811-1886

Hongaarse rapsodieën, S. 244

- nr. 12 in cis
- nr. 13 in a

“Wat een superieure techniek, wat een grandeur, maar ook: wat een weemoed en poëzie!” Jubelende woorden over de Georgische pianiste Mariam Batsashvili, die hoge ogen gooide bij het Franz Liszt Pianoconcours in Utrecht.

Hier komt de internationaal gevierde pianiste een van haar doordachte interpretaties geven van een grotendeels Weens programma uit twee eeuwen. Van Joseph Haydns late sonate, via de verstilde late melancholie van Johannes Brahms naar de romantische zangerige en ook dansante geliefde miniaturen van Franz Schubert. En aan het eind de halsbrekende virtuositeit van Franz Liszt.

Een sonate vol esprit

Sinds de negentiende eeuw staan Joseph Haydns werken voor klavecimbel en piano in de schaduw van de klaviersonates Ludwig van Beethoven, nota bene zijn leerling. Die leverde zulke grensverleggende, expressieve en sterke muziek af dat werken van vroegere componisten in vergetelheid raakten en onder het stof wachtten op herontdekking. Zo verging het ook de klaviersonates van Haydn. Ze waren zo goed als onbekend bij de grote pianisten van de negentiende en twintigste eeuw. Van alle 66 sonates van Haydn waren alleen de late Engelse sonates voor fortepiano uit de jaren 1790 goed genoeg voor een plekje op het internationale concertrepertoire. Gelukkig is daar sinds de opkomst van de oude-muziekbeweging in de jaren 1970 voorzichtig verandering in gekomen.

Een van Haydns weinige vroegere sonates die wel repertoire hielden is de hier gespeelde Sonate in D Hob. XVI: 37, in 1780 uitgegeven door de Weense firma Artaria. Haydn had in een concert in een adellijke salon in Wenen de getalenteerde zussen Franziska en Maria Katherina von Auenbrugger horen spelen en was zo onder de indruk dat hij deze sonate aan hen opdroeg. Is het het tsjilpende begin dat het stuk zo geliefd maakte? Of de onstuitbare zwier die aan Domenico Scarlatti doet denken? En dan dat haast archaïsche langzame deel, een soort gewichtige sarabande met een knipoog naar de Franse barok. Zonder overgang is daar opeens het ‘onschuldige’ slotdeel, een vliegensvlugge rondedans over een deuntje dat zo op elke Weense straathoek gefloten kan zijn.

‘Woede over een verloren cent’

Ook Ludwig van Beethoven schreef soms werken die nu populair zijn onder pianisten, maar lang onbekend waren, zelfs tijdens zijn leven. Zo ook het Rondo a capriccio opus 129 uit 1795 met de bijnaam ‘Woede over de verloren cent’. Het onvolledige handschrift daarvan kwam pas aan het licht tijdens een veiling van Beethovens persoonlijke bezittingen na zijn dood en werd in 1828 uitgegeven door Anton Diabelli. Het manuscript verdween echter en dook weer op in de VS net na de Tweede Wereldoorlog. Zo verscheen in 1949 een nieuwe uitgave en kon de opmars van het wonderlijke stuk beginnen. De titel van het grillige rondo stamt van Beethovens secretaris en goede vriend Anton Schindler.

Brahms' melancholie en berusting

De Zes stukken opus 118 behoren tot de meest geliefde stukken die Johannes Brahms op zijn oude dag nog voor zijn eigen instrument schreef. Hij voltooide ze in 1893, vier jaar voor zijn dood, en droeg ze op aan Clara Schumann, de vrouw van Robert. Het was het voorlaatste opus dat van Brahms werd uitgegeven tijdens zijn leven en ook het voorlaatste dat hij aan de piano wijdde. Net als in de overige late pianowerken van Brahms is de vroegere virtuositeit vervlogen en overheerst een mengsel van introspectie, melancholie en berusting.

Twee opwellingen

'In 1827 is Schubert al zwaar ziek. Op 15 oktober schrijft hij aan de gastvrouw dat hij niet naar haar feest kan komen, omdat hij daar fysiek niet toe in staat is. Kort daarna voltooide hij zijn Winterreise en speelde deze aan zijn vrienden voor. Vanaf dat moment was hij een ziek man', zo schreef Schuberts goede vriend Joseph von Spaun later. Tot die tijd had Franz Schubert afgezien van zijn grote sonates ook kleinschaliger werken voor piano geschreven, verwant aan de nocturnes en preludes van Chopin en de Lieder ohne Worte van Mendelssohn, maar die bestonden toen nog niet. Moment musical, bagatelle en impromptu heten deze stukken van een paar minuten, al kunnen sommige uitdijen tot over de tien minuten. Twee horen we er hier, de Impromptus opus 142 nr. 2 en nr. 4 uit december 1827.

De grootste klavierleeuw

Franz Liszt was misschien wel de grootste klavierleeuw aller tijden, als we de verhalen mogen geloven. Pianovirtuoos Ignaz Moscheles hoorde Liszt in Londen en vond: 'Na Liszt moet men de piano dicht doen.' Vrouwelijke luisteraars vielen flauw en collega pianisten vervielen tot tandengeknars. Liszt was wat wij nu een ster zouden noemen. Hij overleed na een rijk gevuld leven en een carrière van zestig jaar. Zonder Liszt zou de muziekgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw heel anders zijn verlopen.

Hoewel Hongaar van geboorte werd Franz Liszt pas later in zijn carrière gezien als een Hongaarse nationale held. Toen pas wonnen zijn vijftien Hongaarse rapsodieën, geschreven in zogenaamde zigeunerstijl, grote populariteit. Zes ervan werden later georkestreerd door fluitist en dirigent Franz Doppler, en werden zo door Liszt uitgevoerd met zijn orkest in Weimar. Als afsluiting van dit concert horen we de virtuoze Hongaarse rapsodieën nr. 12 en nr. 13.

Clemens Romijn

Mariam Batsashvili

In 2014 won Mariam Batsashvili (Tbilisi, Georgië, 1993) de Eerste Prijs tijdens het 10de Internationaal Franz Liszt Pianoconcours in Utrecht. Dat was in de Grote Zaal van TivoliVredenburg, in aanwezigheid van Hare Majesteit Koningin Máxima. Batsashvili ontving tevens de Prijs van de Junior Jury en de Prijs van de Muziekkritiek. De eerste vrouwelijke Eerste Prijswinnaar van het Liszt Concours wachtte een uitgebreide concerttournee langs ruim dertig landen. Maar op de dag van haar overwinning debuteerde zij al in een uitverkochte Grote Zaal van het Concertgebouw in Amsterdam met het Radio Filharmonisch Orkest o.l.v. James Gaffigan in Liszts Eerste pianoconcert.

Mariam Batsashvili studeerde achtereenvolgens aan de E. Mikeladze Centrale Muziekschool in Tbilisi en aan de Hochschule für Musik Franz Liszt in Weimar bij Grigory Gruzman. Zij won onder meer de Eerste Prijs van het Internationaal Franz Liszt Concours voor Jonge Pianisten in Weimar in 2011 en in 2015 de Arturo Benidetti Michelangeli Award. Behalve in haar geboorteland trad Mariam Batsashvili op in Europa, de VS, Israël, Brazilië, Indonesië, Rusland en Zuid-Afrika, zowel in recital als met orkest. Als Rising Star maakt zij in 2016-2017 een tournee langs eenentwintig concertzalen van Europa, waaronder de Musikverein Wien en het Concertgebouw Amsterdam. Tevens maakt zij haar debuut in de Wigmore Hall in Londen.

Ze maakte haar geprezen debuut in de Philharmonie Berlin in de serie 'Debüt im Deutschlandfunk Kultur'. Als BBC New Generation Artist maakte ze haar debuut op het Cheltenham Festival, met het BBC Symphony Orchestra, het BBC National Orchestra of Wales en met het Ulster Orchestra op de BBC Proms. In de zomer van 2019 werd haar eerste album voor Warner Classics uitgebracht, gevolgd door haar tweede album 'Romantic Piano Masters' in augustus 2022. Ze maakte haar debuut in het Wiener Konzerthaus in mei 2021 en is opgetreden op verschillende internationale festivals, zoals het Edinburgh International Festival, het Schumannfest Düsseldorf, het Beethovenfest Bonn, het Schleswig-Holstein Music Festival, het Piano City festival in Milaan en het Piano aux Jacobins festival in Toulouse. Ze trad op met toonaangevende symfonieorkesten, waaronder het Nederlands Radio Filharmonisch Orkest onder leiding van James Gaffigan in het Concertgebouw Amsterdam, het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder Rafael Payare en het Royal Philharmonic Orchestra onder leiding van Alexander Shelley. Mariam Batsashvili was eerder te gast in de Haarlemse Philharmonie, namelijk op 8 januari 2017, met een programma met Bach, Chopin en Liszt.